

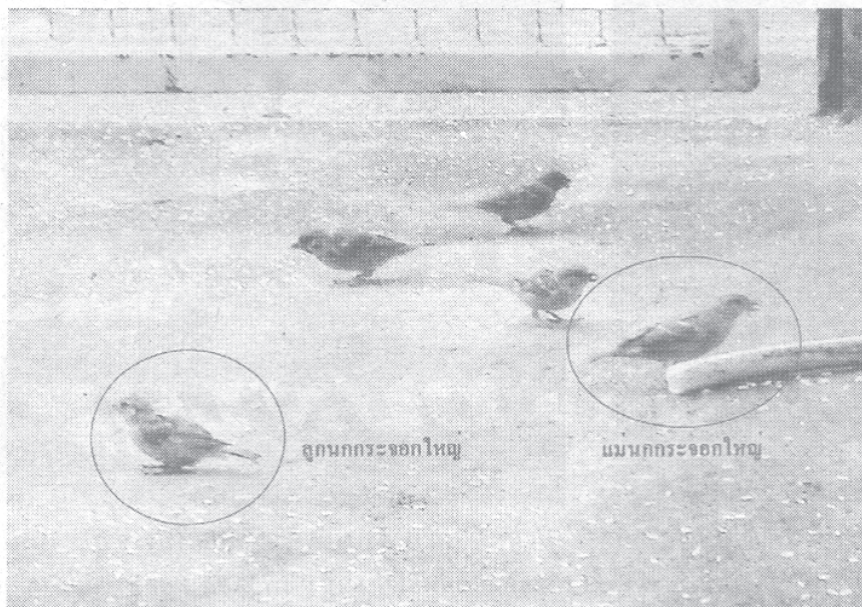
นกกระจอกใหญ่

คนไทยมักจะใช้คำว่า “กระจอก” จนติดปาก ซึ่งเป็นคำเปรียบเปรยของผู้ที่ด้อยกว่าเสมอ แท้จริงแล้ว “กระจอก” เป็นชื่อของนกชนิดหนึ่งในวงศ์นกกระจอก (Passeridae) ที่หากินบริเวณหมู่บ้าน ตามพื้นดินหรือกองขยะร่วมกับพวกนกเอี้ยงและนกเขา ซึ่งทั่วโลกจะมีด้วยกัน 43 ชนิด แต่พบในประเทศไทยเพียง 4 ชนิด เท่านั้นคือ นกกระจอกบ้าน (Eurasian Tree-Sparrow), นกกระจอกตาล (Plain-Backed Sparrow), นกกระจอกป่าท้องเหลือง (Russet Sparrow) และ นกกระจอกใหญ่ (House Sparrow) ใน 2 ชนิดแรก มีประชากรมากพบได้ทั่วไปในทุกสถานที่ แต่ใน 2 ชนิดหลัง เป็นนกที่หายากและพบไม่บ่อยนัก

นกกระจอกใหญ่ (House Sparrow) อดีตเป็นนกที่หายากมากพบครั้งแรกที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่ในปัจจุบันนกกระจอกใหญ่เริ่มแพร่กระจายกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งพบในบางจังหวัดทางภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร เนื่องจากนกในวงศ์นี้เป็นนกที่อดทนจึงปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ผสมพันธุ์ได้ตลอดทั้งปี มีขนาดลำตัวถึงปลายหาง 15 ซม. ลักษณะคล้ายกับนกกระจอกบ้าน แต่ตัวใหญ่กว่าเล็กน้อย คอสั้น ตัวผู้มีกระหม่อมด้านบนสีเทา ปากรูปกรวย สีเทาดำ สันปากโค้ง ช่วงหัวตาและปลายตามีเส้นสีขาวพาด แก้มสีขาวเด่นชัด ขนคลุมโคนขนหางและตะโพกสีเทา ใต้คางถึงอกมีสีดำเข้ม มีปีกสั้น สีน้ำตาลแดง ช่วงหัวไหล่มีแถบสีขาวชัดเจน 2 แถบ ขาและตีนสีเนื้ออมชมพู ส่วนตัวเมียมีกระหม่อมสีเทาอ่อน หัวตามีแถบขาวพาดยาวมาทางหางตาชัดเจน ลำตัวสีน้ำตาลอมเทา และมีลายขีดเป็นเส้นสีน้ำตาลเข้มที่หลัง หัวไหล่มีแถบสีขาว 2 แถบ ช่วงอกถึงท้องสีน้ำตาลอ่อนออกขาว สร้างรังเป็นรูปทรงกลมมีทางเข้าออกทางด้านข้างอยู่ตามกิ่งก้านของต้นไม้สูง เช่น ต้นมะขาม ต้นพุทรา รังทำจากเศษใบหญ้า และก้านดอกหญ้า ออกไข่ครั้งละ 3-5 ฟอง ทั้งแม่และพ่อช่วยกันสร้างรัง ฟักไข่และเลี้ยงดูลูกอ่อน จนโตพอที่จะบินได้แล้วก็จะพาออกหากินอยู่เป็นครอบครัว

ในราวเดือนมกราคม 2551 ช่วงเช้าตรู่ก่อนที่พระอาทิตย์จะขึ้น

ผู้เขียนพบนกกระจอกใหญ่ ที่เขตอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทำตัวกลมกลืนหากินตามพื้นดินปะปนอยู่กับกลุ่มนกกระจอกบ้าน นกเขาและนกเอี้ยงในหมู่บ้าน กำลังกินเมล็ดข้าวเปลือก เมล็ดหญ้า วัชพืช แมลง และตัวหนอนต่างๆ เป็นอาหาร ถ้าไม่สังเกตให้ดีจะคิดว่าเป็นนกกระจอกบ้าน ครั้งแรกพบเพียงตัวผู้และตัวเมีย 1 คู่ หลังจาก 3 อาทิตย์ผ่านไป พบว่ามันพาลูกมาด้วยอีก 3 ตัว เมื่อ

ใช้กล้องส่องทางไกลตรวจสอบ พบว่ามีลูกเป็นตัวผู้ 1 ตัว ตัวเมีย 2 ตัว และหลังจากนั้นเฝ้าดูตลอดอีก 1 อาทิตย์ผ่านไป ลูกนกโตขึ้น แต่อาหารที่มันกินไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากเป็นเมล็ดข้าวสารที่โปรยไว้ และมีนกหลายชนิดหากินอยู่ด้วยกัน เช่น นกกระจอกบ้าน นกเขาไฟ นกเขาขาว และนกเอี้ยงสาริกา จึงเกิดการแย่งชิงอาหารกัน แต่นกกระจอกใหญ่ตัวนั้นสู้ไม่ได้ จึงไปพาสมาชิกในครอบครัวมาช่วยกันต่อสู้กับนกกระจอกบ้าน เจ้าถิ่น ส่งเสียงเจี๊ยวจ๊าว จี๊ จี๊ ดังลั่นบริเวณทาวนเฮาส์ดูเหมือนว่า นกกระจอกบ้านจะสู้ไม่ได้จึงล่าถอยบินขึ้นตั้งหลักบนหลังคาบ้าน ส่วนนกเขาไฟได้แต่ยืนคุมเชิงห่างๆ พร้อมจิกกินอาหารไปเรื่อยๆ จนพระอาทิตย์ใกล้ลับขอบฟ้า การแก่งแย่งก็สิ้นสุดลง เสียงเอะอะ จี๊ จี๊ ชิบ ชิบ ชิบ ก็เงียบไป จึงนำติดตามอย่างยิ่งว่า ระหว่าง นกกระจอกใหญ่กับนกกระจอกบ้านนั้น นกชนิดใดจะมีความสามารถในการแก่งแย่งพื้นที่ได้มากกว่ากัน แต่ดูเหมือนว่านกกระจอกใหญ่เริ่มแพร่กระจายเข้ามาแทนที่นกกระจอกบ้านแล้ว

ปัญญาพร ศรีบุญช่วย

ฝ่ายสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและพลังงาน สถาบันวิจัย
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)